

СТ А Н О В И Щ Е

На проф. д-р РУМЯНА БОЖИНОВА

Институт за изследване на населението и човека, Департамент „Психология” – БАН

Член на жури съгласно Заповед №УМО – 64 от 05.12.2017 г.. във връзка с конкурс за заемане на академична длъжност «Професор», ал. 1, т. 1 от КТ по Професионално направление 3.2. Психология (Педагогическа и възрастова психология). Конкурсът е обявен от БСУ, Център за хуманитарни науки в ДВ,бр.83/17.10.2017г..

Кандидат – ЙОНКА СТЕФАТОВА БАЛТАДЖИЕВА, доктор по психология, доцент при Бургаския свободен университет - ЦХН

В горепосочения конкурс участва един кандидат – доктор по психология Йонка Стефанова Балтаджиева, доцент в ЦХН при БСУ. Тя е придобила образователната и научна степен д-р по психология през 1990 г.

Кандидатката е доцент и преподавател по възрастова и педагогическа психология от 2001 в Университет „Проф. Ас. Златаров”, а от 2012 година в Бургаски свободен университет.

За настоящият конкурс доц. Балтаджиева е представила 46 научни публикации. Те включват:

- 1 монография
- 1 учебник
- 2 помагала
- 2 студии
- 28 статии в списания
- 12 статии в сборници от конференции

В съдържателен план посочените публикации са *изцяло по тематиката на обявения конкурс* (възрастовата и педагогическата психология) и очертават няколко проблемни области:

- 1) Аз-концепция;
- 2) Взаимоотношения и взаимодействия между субектите в начален училищен етап;
- 3) Академична мотивация на ученици и студенти;
- 4) Лидерство в начална училищна възраст
- 5) Теоретични проблеми на психология на развитието в детството и юношеството

Основните изследвания на кандидата са върху **Аз-концепцията** в аспекта на нейното развитие в юношеска възраст, представени в 13 от приложените публикации. Централно място сред тях заема монографията „*Аз-концепция в подрастваща възраст – структура и съдържание*”. Доц. Балтаджиева установява: 1) Значимите подобласти в йерархичната многодименсионална структура на Аз-концепцията за юношеската възраст на базата на символните единици (думите), чрез които са кодирани елементите на себепознанието; 2) Актуалните компоненти на социалната идентичност и различията в плана на при 9-10 и 13-14 и 18-20 годишните; 3) Образа за собственото тяло и неговото място в цялостната Аз-концепция на момчетата и момичетата на 9-10, 13-14 години, представата за собственото тяло, категориите, чрез които този образ се описва; 4) Съдържателните характеристики на Аз-концепцията на 9-10 и 13-14 годишните момчета и момичета, очертана е тяхната същностна себепредстава. Проследено е развитието на всеки от аспектите на Аз-концепцията във възрастов план и в сравнителен по пол.

Аз-концепцията е централен личностен феномен от гледна точка регулацията на поведението, което придава определена значимост на изследванията на доц. Балтаджиева и на изведените от нея закономерности. Те допринасят за обогатяване разбирането за процеса на развитие на Аз-концепцията, за нейните структурни особености в периода на юношествоно, и съответно за много от поведенческите изяви в различните етапи на конкретната възраст. В същото време те са надеждна база за по-нататъшни проучвания в областта.

В теоритичен план монографията има висока информативна стойност, тъй като представя подробен анализ на съвременни концепции, третиращи или свързани с проблема Аз-концепция и неговото изучаване. Представено е и подробно описание на

метода «Кой съм аз» (на Кун и Макпартлънд) и неговото конкретно приложение, което представлява интерес за изследователската и консултативна практика в страната.

Взаимоотношения и взаимодействия между субектите в начален училищен етап е втора тематична доминанта, в научноизследователската работа на доц. Балтаджиева, отразена в десет от приложените в справката публикации. Те свидетелстват за сериозен изследователски интерес към взаимоотношенията в училищната среда с акцент конфликти и агресивни прояви: 1) Очертани са причините и основните модели на агресивни прояви при децата в начална училищна възраст в зависимост от половите и възрастовите различия; 2) Разкрити са психологичните причини, предизвикващи конфликтните отношения между учител и ученици, психологическите измерения на конфликтните взаимоотношения; 3) Анализирани са факторите за вътреличностните и междуличностните конфликти в педагогическите колективи; 4) Изведен е обучителен подход, насочен към повишаване компетентността на студентите с педагогическа ориентация върху управляването на училищните конфликти.

Значимостта и приноса на посочените изследователски резултати са предпоставени от ориентацията към училищната среда като цяло, която включва децата от начална училищна възраст, доказано предразположени към овладяването на агресивните модели на поведение, и двойките „учител-ученик“, „учител-учител“, „учител-директор“, чиито взаимоотношения, също доказано, рефлексират върху отношението на детето към училището, както и върху професионалното изпълнение на стоящите пред учителя задачи. От съществено значение е и разработеното обучение за бъдещи учители, насочено към решаването на изключително важния въпрос за превенцията на агресията в училище, за овладяването на благоприятни модели за решаване на конфликтни ситуации.

Академична мотивация на учениците в подрастваща възраст и на студентите е област, очертана от пет от приложените публикации. С подчертана ценност са изследванията, които са довели до: 1) извеждане на йерархия на значимите мотиви за учене; 2) създаване на инструмент за измерване на мотивите за учене; 3) установяване на мотивите за посещение/отсъствие на студентите от занятие. Посочените резултати представляват специален практически интерес. Това с особена сила се отнася за мотивацията за учене, която е ключов проблем от гледна точка на академичния успех на ученика, системно обсъждан в последните години.

Лидерството в начална училищна възраст е проблем, чието изучаване е отразено в две от представените публикации. По експериментален път са установени съществени закономерности за формирането на лидерска позиция: 1) Изведени са качествата, които водят до заемане на лидерска позиция в класа и категориите, с които учениците ги описват; 2) Доказано е наличието на връзка между равнището на интелигентност на ученика и лидерската позиция, която той заема в класа; 3) Установена е представата на учителите за психологическия профил на лидера в ученическия клас на началното училище.

Лидерството в начална училищна възраст е ограничено изследвано, което придава съществено значение на разкритите закономерности. Изведените от доц. Балтаджиева тенденции са особено ценни във връзка с изясняване на началните фази на формиране на индивидуалните нагласи към лидерство, на факторите, от които то зависи, както и за значимостта му за функционирането на отделния клас. Отново изследователските ориентации на кандидатката са отразени в творчество и активност в преподавателската ѝ работа. Тя разработва самостоятелна учебна дисциплина „Лидерски поведенчески стратегии”.

Теоретичните проблеми на психология на развитието в детството и юношеството са представени в две публикации, едната от които е учебник с заглавие „Психология на развитието в детска и в юношеска възраст. Теоретични аспекти”. В него са засегнати основните аспекти на психичното развитие на децата и юношите. Аналитично са изложени съвременните концепции за развитието и неговата периодизация. Проследени са значимите за развитието фактори на средата. Принос на конкретната работа е систематизирането на съществуващите концепции и излагането им в сравнителна и дискусийна форма при следване на историческата им последователност и преследваната от труда познавателна цел.

Тематичната ориентация на представените от доц. Балтаджиева публикации показва ясно изяснена целенасоченост и последователност в изследователските ѝ търсения. Налице е обвързаност на научния с приложния характер на разработваните проблеми, както и амбицията да отговори на актуалните за съвременното теми.

Представените научни трудове убедително характеризират кандидата като компетентен учен с широк кръг интереси и значителен обем научна продукция.

Преподавателската дейност на доц. Балтаджиева очертава няколко основни линии в професионалното ѝ развитие и изява и допълва впечатлението за широката ѝ

компетентност и креативност. Тя води лекционни курсове при специалност Психологи, в бакалаварска степен по няколко дисциплини – Увод в психологията, Психология на развитието в детска и юношеска възраст, Психология на общуването. В магистърска програма по детска и юношеска психология и магистърска програма по Психологично консултиране преподава Психодиагностика на детското развитие и Проективни техники за диагностика. При специалност Обществени комуникации, магистърска програма по Публична комуникация и социална психология – Лидерски поведенчески стратегии.

Доц. Балтаджиева е разработила обучителните модули: «Проективни техники за изследване на деца» семинар за студенти и «Социално-педагогическа психология и социални изследвания – теория и практика» лекционен курс за преподаватели от БСУ.

През рецензирания период кандидатката е участвала в 12 изследователски проекта, девет от които външно финансирани. За изследователски и приложни цели тя е разработила и адаптирала значителен брой инструменти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представените научни трудове и професионална автобиография характеризират доцент Йонка Стефанова Балтаджиева като изявен, високо квалифициран изследовател и преподавател със съществени научни приноси, коректно отразени в авторската справка.

Като член на журито съм убедена, че Йонка Стефанова Балтаджиева отговаря на условията за заемане на научната длъжност „професор” и давам положително заключение за нейния избор.

27.01.2017 г.

Изготвил становището:

Проф. д-р Румяна Божинова